

פרח נתתי לנורית

כתבה מרים ילן שטקליס

אייר דוד פולונסקי

הוצאת כינרת זמורה ביתן דביר 2005

על הספר

אוסף שירים מוכרים ואהובים של מרים ילן שטקליס בהוצאה מחודשת: **דני גיבור**, **עיפה בובה** **זהבה**, **גברת שפנפנית**, **רוגז**, **ידידי טינטן**, **ג'ינג'י**, **הסבון בכה מאד**, ועוד שירים שכבר שלושה דורות של ילדים גדלו עליהם, דקלמו ושרו אותם. שירים על פחדים, על חברות, על צעצועים ועל בעלי חיים, על דמיון, על בדידות, על משפחה, ועוד נושאים מעולמם של הילדים. - כל העולם הרגשי החוויתי שחווים ילדים וכל אלה שניצוץ הילדות עוד מפעם בקרבם. כל שיר הוא סיפור של עולם ומלואו ומציג פן אחר בעולמו המורכב של הילד. יעל דר, בביקורתה על הספר מציינת: "ילן-שטקליס בישרה, בתקופה שבה הקתיבה המחנכת והאידיאולוגית שלטה בכיפה, את הכתיבה הפסיכולוגיסטית לילדים" (הארץ ספרים). כהשלמה לדעה זו מביאה מירי ברוך את המבט האחר על שירתה של מרים ילן שטקליס ואומרת: "הנושאים בשירה שלפני קום המדינה לא היו מוגבלים במסרים ובצורות הביטוי הסנטימנטאלי והפתטי. קראו לרגשות בשמם ולא נרתעו ממילים בעלות מטען אמוציונאלי כמו "בוכה" "מתייפח" "עצוב."---בתקופתנו ניכרת רתיעה מהבעת רגשות ישירה.---דרך העיצוב מאופקת וממתנת יותר מזו שבשירה משנות הארבעים---" (מירי ברוך/סוגיות וסוגים בשירת ילדים עמ' 71)

פעילות

אפשר לחלק את השירים בספר לשלוש קטגוריות לפחות.

1. **חששות פחדים ואכזבות בעולמו הפנימי של הילד** : בתוך תחום זה יהיו השירים: דני גבור, עייפה בובה זהבה, אלישבע מה נחמדת, (רוגז), נתפייסה, (הסבון בכה מאוד), האניה, לבדי, מיכאל, מעשה בילדה בודדה, חברות, (השמלות של אמא), ג'ינג'י.
2. **בעלי חיים ויצורים אהובים על ילדים**- בתחום זה יהיו השירים: הדב חולה, זאת הגברת שפנפנית, סיפור לגור, אצו רצו גמדים, שיר ערש לאלישבע, (אלישבע מה נחמדת), שיר לחתול של רותי, רוגז, (מעשה בחתול ובשוטר), ידידי טינטן.
3. **מראות העולם החיצוני והשפעתם על עולמו הפנימי של הילד** : בתחום זה אפשר למצוא את השירים הבאים: הדוד של בובתי, בן שנתיים דני, (הסבון בכה מאוד), רוח רוח, הענן, השמלות של אמא, מעשה בחתול ובשוטר, מכתב.
כפי שאפשר לראות ניתן לשייך שיר מסוים ליותר מקטגוריה אחת. ישנן, כמובן, אפשרויות נוספות, אך מה שבולט בכל השירים הוא הצגת עולם רגשי טעון ועשיר של ילדים, שבו, באמצעות השירים, מאפשרת מרים ילן-שטקליס התמודדות עם תסכולים, פחדים ואכזבות, והופכת רגשות אלה ללגיטימיים וראויים להתייחסות.

נביא כאן פעילויות לדוגמה.

אחד הנושאים שכדאי לעסוק בו הוא נושא החברות. נדון בו דרך שלושה שירים מתוך הספר:

השיר "דני גיבור"

שורה מתוך השיר "דני גיבור" נבחרה להיות שמו של קובץ השירים, ואמנם זה אחד השירים הידועים והאהובים של מרים ילן שטקליס. (אהוב ומוכר גם הלחן לשיר זה, של מקס למפל).

את השיר אפשר לשמוע באתר זמרשת:

<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=249>

אפשרות א.

לפני קריאת השיר הגננת תראה לילדים את האיור בעמוד 4-5 (מופיע בהמשך הפעילויות):

❖ מה רואים באיור?

הילדים יתארו את דמותו של הילד, את שני הילדים שרצים במרחק, את התפוח האכול והפרח הזרוק.

❖ מה לדעתכם מצב רוחו של הילד? איך אפשר לראות זאת?

❖ מדוע לדעתכם הילד במצב רוח זה?
הילדים ישערו את השערותיהם, ייתכן שיהיו ילדים שהסיטואציה תזכיר להם את השיר שהם מכירים.

אפשרות ב פעילות השוואת איורים, ראו בהמשך.

לאחר פעילויות אלה אפשר לעבור לשיחה על השיר:

הגנת תקרא את השיר.

(אפשר להשמיע גם את השיר המולחן)

הגנת תתחיל את השיחה בשאלות הקשורות באירועים שבשיר:

- מי בשיר מספר לנו את מה שקרה?
- מדוע הילד חושש לבכות?
- מה נתן הילד לנורית?
- מה נורית עשתה?

לאחר מכן תעבור הגנת לשאלות העוסקות במשמעות השיר:

- מדוע בכה הילד?
- מה דעתכם על התנהגותה של נורית?
- האם אתם חושבים שהוא צריך להתבייש בכך שבכה?
- מה הייתם מציעים לדני לעשות?
- מה אנחנו לומדים מהשיר על חברות בין ילדים?

שיר נוסף על חברות הוא השיר **מיכאל**. גם בו מתוארת אכזבה מחבר. גם בשיר הזה המספרת של השיר בוכה בגלל חבר, אולם הסיפור שונה.
הגנת תקרא את השיר (עמוד 44) ותראה לילדים את האיור (עמוד 45) לשיר זה יש יותר מלחן אחד ואפשר להשמיע את האחד הביצועים המולחנים שלו.
אפשר להתחיל לדבר **על האיור** לפני שקוראים את השיר ולשער: מה עושה הילדה בחדר המדרגות? האם היא מחכה למישהו? מה מצב הרוח שלה?

שאלות הקשורות בתוכן:

- על מי מדובר בשיר?
- איך התכוננה המספרת לבואו של מיכאל?(מה היא לבשה. היכן חיכתה לו? איך הכינה את הבובות?)
- איך התנהג מיכאל?
- מה מתכננת הילדה לעשות בגן מחר?

שאלות הקשורות במשמעות השיר:

- מה דעתכם על התנהגותו של מיכאל?
- איך אתם מתכוונים כשחבר או חברה צריכים לבוא אליכם?
- מה אתם יכולים לומר לילדה שבשיר אם תפגשו אותה בגן?

שאלות השוואה בין שני השירים

- מה דומה בין מיכאל לבין נורית?
- איך כל אחד מהם התנהג עם החבר/ה שלו?
- איך הגיבו החברים, במה ההתנהגות שלהם דומה?
- האם אתם יכולים לספר על מקרים שבהם חברים אכזבו והתנהגו לא יפה עם החברים שלהם?
- אם תפגשו את נורית או את מיכאל מה הייתם אומרים להם?

שיר מרכזי בספר שמעלה את נושא החברות הוא השיר **חברות** עמוד 50 --51

הגננת תקרא את השיר: (אפשרות לשיתוף הילדים בקריאה: הגננת תנחה את הילדים לומר את המילה **לא** כאשר היא מרימה את היד כמספר הפעמים שהיא מרימה את היד, כך אומרים הילדים את המילה: **לא**).

הפעלות לאחר הקריאה

אפשר לשאול שאלות תוכן כדי שהשיר יהיה ברור לילדים, כמו כן כדאי לברר אם כל המילים מובנות. למשל המילה **אדרבה** שניתן להבין אותה לפי ההקשר, אך איננה מילה שבשימוש יום יומי. כמו כן כדאי לברר אם הכינויים של הילדות ברורים לכל הילדים.

מיהו חבר?

- ❖ הגננת תשאל את הילדים אם גם הם הזמינו חבר/ה אליהם והחבר ענה להם לא יפה?
- ❖ הגננת תשאל מי מוכן לספר על כך? איך הייתה ההרגשה? מה הם עשו?
- ❖ הגננת תשאל אם מישהו מהילדים סירב לבקר חבר? מדוע?

משחק תפקידים – איך להגיד לא בלי להעליב

הילדים יבצעו משחק תפקידים שבו ילד אחד מזמין וילד שני מסרב לבוא. תוך כדי השאלות:

- ❖ האם תמיד אפשר להגיד כן?
- ❖ מה מרגיש מי שאומרים לו לא?
- ❖ הציעו הצעות איך אפשר לומר לא בנימוס.

מהן תכונות החבר הטוב?

הגננת תנחה דיון עם השאלות הבאות:

- ❖ האם אפשר להישאר חברים גם אם אומרים כל הזמן לא ולא?
- ❖ מי בשיר **חברות** הוא החבר הטוב או החברה הטובה?
- ❖ במה שונה התנהגות האם בשיר מהתנהגות החברות?
- ❖ אילו תכונות של האם היינו רוצים שיהיו גם לחבר/ה?
- ❖ למי אנחנו יכולים לקרוא חבר אמיתי?

השוואה בין איורים

אפשר לבצע פעילות זו לפני שמתחילים לקרוא את הספר או כסיכום.

הגננת תבקש מן הילדים להתבונן בשני האיורים (איור א עמ' 5) איור ב עמ' 43)

איור ב מתוך לבדי

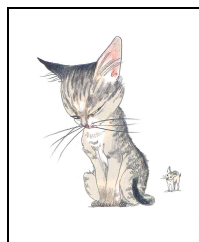
איור א מתוך דני גיבור

- ספרו מה רואים באיור א.
- ספרו מה רואים בציור ב.
- מה לדעתכם, מרגיש הילד בציור א?
- מה לדעתכם, מרגיש הילד בציור ב?

בשלב זה הגננת תראה לילדים את האיור הבא, (עמ' 25) מתוך רוגז

איור ג

הגננת תשאל:

- מה, לפי דעתכם מרגיש החתול?
- התבוננו היטב בשלושת האיורים. מה משותף לחתול ולשני הילדים?

תנועות וקווים

תנועות שמחות ותנועות עצובות

הגננת תבקש מן הילדים לעמוד ולהראות תנועות שמחות ותנועות עצובות. כאשר תקיש הגננת על התוף פעם אחת יתנועעו הילדים באופן שיביע עצב, או יביעו זאת בהבעת הפנים. כאשר תקיש הגננת על התוף שתי נקישות יתנועעו הילדים באופן שיביע שמחה, או יראו זאת בהבעת פניהם. כך מספר פעמים. לאחר מכן הגננת תשאל:

- מה קרה לגוף שלנו כאשר התנועענו באופן עצוב?
- איך נראו הפנים שלנו כאשר התנועענו באופן עצוב?
- מה קרה לגוף שלנו כאשר התנועענו באופן עצוב?
- איך נראו הפנים שלנו כאשר התנועענו באופן עצוב?

קווים שמחים וקווים עצובים

הגננת תחלק דף ועפרון לכל ילד ותבקש מהם לצייר קו או מספר קווים, שלפי הרגשתם הם קווים שמחים. אחר כך תבקש מהילדים לצייר קווים עצובים. לאחר מכן הילדים יניחו את עבודותיהם על הרצפה וינסו יחד עם הגננת לאפיין קו שמח לעומת קו עצוב.

(חוזק הקו, כיוון הקו: למטה עצוב, למעלה שמח, הרבה קווים מעורבבים בסערה – יכולים להביע שמחה, צורות פתוחות= שמחה, צורות סגורות= עצב).
לאחר השיחה תראה הגננת שוב את האיורים א, ב, ו-ג ותשאל:

- התבוננו שוב באיורים. האם אפשר למצוא בהם קווים שמחים או קווים עצובים?
- מהי תנועת הגוף של הדמויות באיור, האם היא מביעה עצב או שמחה? האם היא מביעה כעס, האם היא מביעה רגשות אחרים?
אפשר להמשיך ולהתבונן באיורים נוספים ולראות מה הם מביעים:
(שמחה, כעס, עקשנות, סרבנות, אהבה ועוד) ואחר כך לקרא את השירים:

מתוך השיר **הסבון בכה מאד** עמוד 33

מתוך השיר **בן שנתיים דני** עמוד 20

מתוך השיר אלישבע מה נחמדת עמוד 19

מתוך השיר נתפייסה עמוד 27

**סיפור דמיוני – הפעלה בעקבות איור השיר "אצו רצו גמדים"
פעילות לפני הקריאה**

1. הגננת תראה את האיור הבא (עמ' 15):

שיחה:

- ❖ ספרו מה אתם רואים באיור.
- ❖ מי הן הדמויות האלה?
- ❖ באיזה מקום אנחנו יכולים לפגוש דמויות כאלה?
- ❖ למי הדמויות האלה קוראות ומה הן אומרות?
- ❖ המציאו שיחה בין שלוש הדמויות שבאיור. הציגו את השיחה בפני חבריכם.

2. הגננת תקרא את השיר

אפשר גם להשמיע את השיר מתוך אתר זמרשת:

<http://www.zemereshet.co.il/artist.asp?id=577>

שיחה:

- ❖ על מי מסופר בשיר?
- ❖ מה עושות הדמויות שבשיר?
- ❖ האם הן דמויות אמיתיות או דמיוניות, לדעתכם?

העשרה בעקבות הקריאה:

משחקים דמיוניים בעקבות השיר **חברות**

ארץ אולי

מטרת המשחק לאפשר לילדים לדבר מעט על העולם הפנימי הנסתר שלהם ועל המקום של

הדמיון בחייהם

מירה מציעה לחברה שלה לשחק במשחקים דמיוניים ובסיפור סיפורים.

- ❖ ספרו על משחקים דמיוניים שלכם.
- ❖ עם מי אתם משחקים אותם?
- ❖ מתי אתם משחקים במשחקים דמיוניים?
- ❖ **האם יש לכם "ארץ-אולי" ? איך היא נראית? - (אפשר לבקש מן הילדים לצייר את ארץ אולי שלהם.)**
- ❖ מתי אתם נוסעים/הולכים לארץ אולי?
- ❖ את מי אתם מכניסים לארץ אולי?
- ❖ האם כל אחד יכול לבוא לארץ אולי או רק חברים טובים שלכם?

נמצא סיפור- משחק קבוצתי

מירה בשיר **חברות** מציעה לספר סיפור לריבה-לי .

- ❖ האם אתם גם מספרים סיפורים לחברים שלכם?
- ❖ האם אתם ממציאים סיפורים?
- ❖ מישהו רוצה לספר סיפור קצר שהוא המציא ?

אפשר לשחק עם הילדים **בסיפור בשרשרת** שבו כל ילד/ה ממציא/ה משפט והילד/ה שאחריו ממשיך/כה אותו.

הכינו: ד"ר רחל עזוז

ד"ר איה מרבך

מחברות סדרת ספרי הלימוד **לשון ועוד** בהוצאת רכס